

- 0 -

Μεθοδολογία εκπαίδευσης ενήλικων χρηστών ιατρικών βιβλιοθηκών
Σεμινάρια ΕΕΒΕΠ, Φεβρουάριος 2012

Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης
Σεμινάρια Ιατρικών βιβλιοθηκών
10 Φεβρουαρίου 2012

Τσαλαπατάνη Ειρήνη:
**Μεθοδολογία εκπαίδευσης ενήλικων χρηστών ιατρικών
βιβλιοθηκών**

Βιβλιοθήκη Γ.Ν. «Ευαγγελισμός»
Αθήνα
2012

Η **εκπαίδευση ενήλικων** βασίζεται στην αναγνώριση της ενηλικιότητας του εκπαιδευόμενου. Δηλ. ο εκπαιδευτής αναγνωρίζει στον διδασκόμενο την ανάγκη να αυτοκαθορίζεται από την οποία πηγάζει και η ανάγκη για ενεργητική συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα της μαθησιακής δραστηριότητας. Επίσης, του αναγνωρίζεται το δικαίωμα να διαθέτει ένα δικό του τρόπο να μαθαίνει. Ο ενήλικος εκπαιδευόμενος μπαίνει στη διαδικασία να παρακολουθήσει ένα πρόγραμμα γιατί το χρειάζεται στη δουλειά του, στην καθημερινότητά του, κατά συνέπεια εισέρχεται σ' αυτή τη διαδικασία με προσδοκίες γι' αυτά που θα αποκομίσει.

Όμως μια σειρά από καθήκοντα και δεσμεύσεις που συνδέονται με τον κοινωνικό του περίγυρο, καθώς και οι υπάρχουσες γνώσεις, εμπειρίες και πεποιθήσεις αποτελούν εμπόδια για να ολοκληρωθεί αποτελεσματικά η μαθησιακή διεργασία.

Ενήλικος: Δεν προσδιορίζεται με βάση την ηλικία του. Πρέπει ο ίδιος να αναγνωρίζει τον εαυτό του και να αναγνωρίζεται ως τέτοιος από τους άλλους. Η ειδοποιός διαφορά του ενήλικου συνίσταται στο κατά πόσο βρίσκεται στην κατάσταση ενηλικιότητας. Χαρακτηριστικά αυτής είναι η ωριμότητα (τάση του ατόμου για προσωπική ανάπτυξη, επέκταση και αξιοποίηση των ικανοτήτων του), η αίσθηση προοπτικής (η δυνατότητα αξιοποίησης των εμπειριών με στόχο την εναρμονισμένη ένταξη στη ζωή και στην κοινωνία), καθώς και ο αυτοκαθορισμός (η υπεύθυνη και αυτόνομη λήψη αποφάσεων, η εκούσια συμπεριφορά)

Όλες οι θεωρίες μάθησης συγκλίνουν στο σημείο ότι το μοντέλο «μεταφορά γνώσης» είναι αναποτελεσματικό, σε αντίθεση με το μοντέλο όπου οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργητικά στην πορεία της μάθησης

Σχεδιασμός Διδασκαλίας

Για το σχεδιασμό ενός προγράμματος **διερευνούμε τις εκπαιδευτικές ανάγκες** του πληθυσμού-στόχου, προσδιορίζουμε τον **εκπαιδευτικό σκοπό**, τους ειδικούς **εκπαιδευτικούς στόχους** και τέλος το **περιεχόμενο** του προγράμματος

Πίνακας: Σχεδιασμός σταδίων διδακτικής ενότητας
«Αναζήτηση νοσηλευτικής πληροφορίας μέσω διαδικτύου»

Εκπαιδευτικοί στόχοι	Α' στάδιο	Β' στάδιο	Γ' στάδιο
Γνώσεις	Περιγραφή των έγκυρων πηγών νοσηλευτικής πληροφόρησης	Περαιτέρω εμβάθυνση	Εναύσματα για περαιτέρω εμβάθυνση
Δεξιότητες		Ανάπτυξη της δεξιότητας χρήσης ΒΔ, e-book, e-journals...	
Στάσεις	Έναρξη αμφιβολιών για την -μέχρι τώρα- ορθότητα της χρήσης οποιασδήποτε διαθέσιμης πηγής	Δημιουργική αντιμετώπιση των πηγών πληροφόρησης μέσα από τη χρήση τους	Αποδοχή των αξιολογημένων πηγών πληροφόρησης
Χρόνος¹	30 λεπτά	30 λεπτά	30 λεπτά
Εκπαιδευτικές τεχνικές	Εισήγηση- παραδείγματα, Συζήτηση	Μελέτη Περίπτωσης- Ομάδες εργασίας	Πρακτική άσκηση
Εποπτικά μέσα	Video projector	Έντυπο Υλικό Η/Υ	Βιβλιογραφία Η/Υ

¹ Προτείνεται χρόνος 10 λεπτών διαλείμματος για κάθε 30 λεπτά διδακτικής ώρας.

Εκπαιδευτικές Τεχνικές

Η **εκπαιδευτική μέθοδος** είναι έννοια ευρύτερη της τεχνικής. Πρόκειται για ένα σύνολο αρχών που καθορίζουν την αντίληψη για την πρόσβαση στη γνώση, τις γενικές προδιαγραφές του τρόπου με τον οποίο γίνεται η εκπαίδευση και που προωθούν την ενεργητική συμμετοχή.

Η **εκπαιδευτική τεχνική** είναι ένα παιδαγωγικό «εργαλείο», είναι το μέσο με το οποίο εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μέθοδος.

Κριτήρια επιλογής εκπαιδευτικής τεχνικής

1. Εκπαιδευτικός στόχος του προγράμματος *πχ σε σύντομο χρονικό διάστημα να καλυφθεί ένα μαθησιακό αντικείμενο, τότε χρησιμοποιούμε την εισήγηση,*
2. Υφή του μαθησιακού αντικειμένου *πχ αν χρειάζεται οι εκπαιδευόμενοι να εμπεδώσουν γνώσεις που προσέλαβαν τότε ενδεδειγμένες τεχνικές είναι η μελέτη περίπτωσης, η πρακτική άσκηση, η εργασία σε ομάδες ...*
3. Μαθησιακοί τρόποι και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων
4. Ικανότητες του εκπαιδευτή
5. Μαθησιακό κλίμα
6. Διαθέσιμος χρόνος
7. Διαθέσιμοι πόροι

Μελέτη περίπτωσης

Πραγματικό ή υποθετικό παράδειγμα που αντανάκλα μια ευρύτερη κατάσταση. Εξάγονται συμπεράσματα για τη λειτουργία του «όλου» Οι διδασκόμενοι χρειάζεται να διαθέτουν γνώσεις και εμπειρία. Δουλεύουν σε ομάδες.

Παράδειγμα Σχεδιασμού προγράμματος :

Θέμα Προγράμματος: Αναζήτηση ιατρικής πληροφορίας

Πληθυσμός: Επιστημονικό προσωπικό

Στόχοι σε επίπεδο γνώσεων : Κατανόηση των εννοιών ΒΔ, βιβλιογραφία, διαδίκτυο

Στόχοι σε επίπεδο δεξιοτήτων: Ικανότητα στη χρήση των πηγών πληροφόρησης

Στόχοι σε επίπεδο στάσεων: Ν' αναζητούν και ν' ανακτούν μόνοι τους βιβλιογραφία

Παίξιμο ρόλων

Οι διδασκόμενοι υποδύονται ρόλους που συνδέονται με μια εξεταζόμενη κατάσταση στον επαγγελματικό χώρο, με στόχο μέσα από το βίωμα να κατανοήσουν την κατάσταση και τις αντιδράσεις.

Brainstorming (Καταιγισμός Ιδεών)

Πολυεπίπεδη εξέταση ενός θέματος. Επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους και να εξερευνήσουν με τις δικές τους δυνάμεις τις διαστάσεις των μελετώμενων ζητημάτων. Μέσω της υποκίνησης προβαίνουν σε ελεύθερη έκφραση ιδεών. Αργότερα τις εξηγούν και καταγράφονται στον πίνακα.

Σκοπός: η αποκάλυψη πολλαπλών πτυχών του ζητήματος, επίλυση προβλήματος, εμπλουτισμός γνώσεων, αλλαγή πεποιθήσεων.

Αναγγέλλουμε την τεχνική και τον στόχο της.

Οι ιδέες ταξινομούνται με βάση κάποιων κριτηρίων που αναγγέλλονται. Συνήθως υπάρχει μεγάλη συμμετοχή από τους εκπαιδευόμενους.

Ερωτήσεις-Απαντήσεις, Συζήτηση

Συζήτηση Χρησιμοποιείται για τη συστηματική επεξεργασία ενός θέματος. Ο εκπαιδευτής έχει προσχεδιάσει τη σειρά των ερωτήσεων.

Ερωτήσεις-Απαντήσεις εφαρμόζονται πιο αυθόρμητα και δεν εξετάζουν το ζήτημα τόσο εξαντλητικά.

Οι δύο παραπάνω τεχνικές μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο οποιασδήποτε διδακτικής ενότητας.

Ομάδες εργασίας

Οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες. Περιγράφουμε το θέμα και τους ζητάμε να εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους γι' αυτό. Αφού κρατούν σημειώσεις, ένας από κάθε ομάδα διαβάζει στην ολομέλεια των εκπαιδευομένων τα όσα έχουν σημειώσει.

Πρακτική άσκηση

Στόχος: Οι διδασκόμενοι να οδηγηθούν σε δράση, ανάλυση αποτελεσμάτων, άντληση γενικών αρχών και διασύνδεση με τις γνώσεις τους.

Χρειάζονται σαφείς οδηγίες για την εκπόνηση της άσκησης (χρόνος, σκοπός, πηγές)

Τα βήματα μιας μικροδιδασκαλίας

1ο ΒΗΜΑ

- Επιλογή διδακτικής ενότητας
- Σκοπός και Στόχοι
- Δόμηση περιεχομένων διδασκαλίας
- Αξιολόγηση περιεχομένων
(Α= πρέπει να αναφερθεί, Β= χρήσιμο, Γ= δεύτερο ρόλο)
- Επιλογή εκπαιδευτικών μεθόδων και τεχνικών
- Επιλογή εποπτικού υλικού

2ο ΒΗΜΑ

- Κατασκευή και εύρεση παραδειγμάτων

3ο ΒΗΜΑ

- Παραγωγή διαφανειών

4ο ΒΗΜΑ

- Οργάνωση υλικού
- Δοκιμή-χρονομέτρηση, πρόβλεψη για ερωτήσεις-απαντήσεις
- Εντοπισμός σημείων για βελτίωση
- Επανάληψη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Coureau, S. (2000). *Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
2. Killcullen, M. (1998). Teaching librarians to teach: Recommendations on what we need to know. *Reference Services Review*, Summer, 7-18.
3. Lyon, J., Giuse, N. B., Williams, A., Koonce, T. & Walden, R. (2004). A model for training the new bioinformarionist. *Journal of the Medical Library Association*, 92, 188-195.
4. Noye, D., Piveteau, J. (1999). *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο
5. Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
6. Tsalapatani Ei., Kalogeraki E (2011). *Health sciences librarian as an adult trainer*. EAHIL Workshop, Κοç University, Istanbul 5-8 July 2011.
7. Βεργίδης, Δ. (1999). Σχεδιασμός και δόμηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο: Βεργίδης, Δ., & Καραλής, Θ. *Εκπαίδευση ενηλίκων: Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση προγραμμάτων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
8. Κόκκος, Α. (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το πεδίο, οι αρχές μάθησης, οι συντελεστές*. Τόμος Α'. Πάτρα: ΕΑΠ.
9. Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
10. Μορελέλη-Κακούρη, Μ. (1997). *Νέο μοντέλο για την εκπαίδευση χρηστών στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://eprints.rclis.org/10372/1/6psab013.pdf> (3/11/08).

Αξιολόγηση της ενότητας:

**«Μεθοδολογία εκπαίδευσης ενήλικων χρηστών ιατρικών
βιβλιοθηκών»**

1. Η εκπαίδευση ενηλίκων σε σχέση με την εκπαίδευση ανηλίκων είναι:
 - i. δυσκολότερη
 - ii. διαφορετική
 - iii. ευκολότερη

2. «Ενήλικος είναι ένας φοιτητής 19 ετών»:
 - i. ναι
 - ii. όχι
 - iii. κανένα από τα παραπάνω

3. Η μελέτη περίπτωσης είναι:
 - i. εκπαιδευτική μέθοδος
 - ii. εκπαιδευτική τεχνική

4. Τα διαλείμματα της συγκεκριμένης ενότητας έπρεπε να είναι:
 - i. λιγότερα
 - ii. περισσότερα
 - iii. καθόλου
 - iv. ήταν ικανοποιητικά

5. Το εποπτικό υλικό ήταν:
 - i. κατατοπιστικό
 - ii. άχρηστο
 - iii. δε με βοήθησε όσο έπρεπε

6. Τι περίμενα από το «μάθημα»:

.....
.....
.....
.....

7. Η συγκεκριμένη ενότητα πέτυχε τον στόχο της;

- i. Ναι
- ii. Όχι
- iii. Δεν ξέρω

8. Θα με ενδιέφερε ένα σεμινάριο στην εκπαίδευση χρηστών σχετικό με:

.....
.....
.....
.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

